

Антропологія права налаштована на вивчення правових форм і умов життя людини в суспільстві, стан якої у сучасному праві є досить проблематичним. Захищеність людини від правових експериментів, від нав'язування чужих моральних ідеалів і цінностей за допомогою права є актуальним викликом юриспруденції. Сучасне бачення християнських класичних цінностей, багато в чому сприйнятих неортодоксально, дозволяє побачити без ідеалізації і догматизму те загальнозначуще, що необхідно зберегти в сучасному світі плюралізму і розмаїття.

Список використаної літератури:

1. Баева Л. В. Классические христианские ценности с позиции современной экзистенциальной антропологии / Л. В. Баева. – С. 70.
2. Пирог Г. В. Особливості системи християнських цінностей / Г. В. Пирог // Українське релігієзнавство. – 2004. – № 29. – С. 21–29.
3. Телиженко Л. Християнские ценности в современной науке и образовании / Л. Телиженко // Релігія та соціум. – 2015. – № 4. – С. 22–29.
4. Бахтин М. М. К философии поступка / М. М. Бахтин // Философия и социология науки и техники : ежегодник. – М. : Наука, 1986. – С. 130.
5. Карпюк Ю. Я. Християнські цінності – непересічні орієнтири духовного розвитку особистості людини / Ю. Я. Карпюк // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2012. – Вип. 2. – С. 17.
6. Горобец К. В. Аксиосфера права: философский и юридический дискурс : моногр. / К. В. Горобец. – Одесса : Фенікс, 2013. – 218 с.

Ключові слова: християнські цінності, антропологічні цінності, онтологічні цінності, аксіологія, юридична антропологія.

Ключевые слова: христианские ценности, антропологические ценности, онтологические ценности, аксиология, юридическая антропология.

Key words: christian values, anthropological values, ontological values, axiology, legal anthropology.

КРАВЧЕНКО СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук, доцент*

ОСНОВНІ ВЛАСТИВОСТІ ПРАВНИЧОГО ТЕКСТУ

Право завжди потребує текстуальної форми, адже воля правотворця чи правозастосувача, яка фіксується у писемній формі, описує матеріально-правову реальність, точно й чітко виражає правові приписи, спрямовує безпосередній владний вплив на поведінку людини. Правничий текст як вища форма юридизації мовлення – це поєднання змістової та формально-мовної сторін. Правничий текст – це продукт відображення об'єктивної правової реальності. Можливо стверджувати,

що правничі тексти є наслідком історичного процесу стабілізації певних суспільних відносин, і разом з цим є виразом правових відносин. Правничі тексти займають особливе місце серед інших видів текстів. Текстові прояви буття правової матерії мають стати об'єктом прискіпливої уваги правничої науки, що надасть можливість збагачувати арсенал правознавства, і буде сприяти удосконаленню технології текстового вираження права. На думку С. О. Швачко та І. К. Кобякової, правничі тексти детермінують поведінку адресатів – країн, організацій, установ, фірм, громадян. Такі тексти наказують, забороняють, дозволяють, рекомендують, змінюють, описують реальний світ та поведінку людей [1, с. 49].

Текст виступає як ключове поняття філософської герменевтики, семіотики, культурології та інших наук. У самому загальному плані текст це дискурсивна єдність, яка має багатосмислову структуру, яка, в свою чергу, сприяє породженню нових смислів. Текст – це соціальний простір в модусі знакового спілкування. Текст слугує цілям зберігання та передачі соціально значущого змісту. Семіотика та лінгвістика визначає текст як послідовність знаків (мови або іншої системи знаків), яка утворює єдине ціле. Якщо дати загальну характеристику правничого тексту, то вона буде мати приблизно такий вигляд. *Правничий текст* – це повідомлення владно-державного або приватно-правового характеру, яке об'єктивоване у вигляді письмового документа, оброблено відповідно з типом цього документа, має особливу смислову єдність, яка визначається різними типами лексичних, граматичних, логічних та правових зв'язків, а також має певний модальний характер та прагматичну настанову.

Основними властивостями правничого тексту є логічна послідовність, інформативність, умотивованість, вольова модальність висловлювання, цілісність композиції та структури, завершеність, цілеспрямованість.

У правничому тексті слід уникати різного роду побажань, сумнівів, роздумів, емоційно забарвлених та експресивних одиниць. Стиль викладу має бути термінологічно суворим, а мова – нейтральною, щоб не викликати непотрібних емоцій і не відволікати увагу від суті змісту. Правничі тексти актів слід позбавляти від інформаційної надлишковості, яка буває змістовою (двозначне тлумачення тексту/його окремих елементів: синонімія, полісемія, оціночні слова і терміни) та лінгвістичною (надмірність необхідної для фіксації змісту тексту акта інформації: повтор, плеонастичні і тавтологічні конструкції).

Окрім лексичної основи правничого тексту (терміни, словосполучення, речення) в структурний його склад входить також логічна основа. Її утворюють правила та закони формальної логіки. Без логіки неможливо сформулювати більш чи менш складне речення, абзац, чи то текст в цілому.

Іншою складовою частиною правничого тексту є графічні стандарти, які надають тексту локальність виразу, чіткість, а також певну структуру. Важлива також граматика тексту, яка є елементом не тільки

його «естетичної культури», але й важливою умовою його ефективного впливу на суб'єкта.

Отже, складові, які ми розглянули, надають правничому тексту ще і таку властивість як прагматизм – цільова спеціальна спрямованість [2, с. 16]. Особливе значення зв'язку прагматики та тексту надає І. Р. Гальперін, який називає прагматичне настановлення в тексті «...умовою його правильності» [3, с. 24]. Будь-який текст є засобом передавання інформації адресату, виконуючи роль «інструмента спілкування», «активізатора» поведінки адресата [2, с. 79]. Правничий текст, його якість залежить від характеру інформації та техніки її передавання, організаційного оформлення. Є і зворотний зв'язок – текст як спеціальне явище зі своїми законами здатен впливати на якість інформації, рівень її прагматизму.

Право здатне проявити себе зовні тільки через мову, тому саме під об'єктивацією права у мові слід розуміти результат здійснення мовою онтологічної функції по відношенню до права. Більш того, право неможливо розглядати як самостійну знакову сутність, тому що уся її знаковість є мовна знаковість і правовий знак є, перш за все, мовний знак. В цьому положенні ще раз проявляється лінія «ідея (воля) – мова – право», наприклад, через волю держави ідея отримує знакову сутність (виражається у знаках) і подалі вона знов-таки через волю держави отримує вже не просто знакову оболонку, але і правовий зміст.

У процесі розвитку правничий текст проходить три стадії: рівень реальної поведінки, рівень культури і суспільної свідомості, і власне права як особливої форми суспільної свідомості, коли письмова фіксація джерел права стає його традицією.

Текст права в онтологічному прочитанні має вигляд ієрархії окремих форм правничих текстів. Відомо, що всі правничі тексти поділяються на тексти чинних нормативно-правних актів і метамовні тексти, які включають у свій склад наукові тексти, тексти, що з'явилися у наслідок правничої практики державних органів, повсякденні висловлення про тексти чинних законів. Такі критерії правничої герменевтики, як правна традиція, соціум, влада, а також правові судження і поняття формують її дослідницький базис. Більш того, вони грають істотну роль при формуванні значення правничого тексту. Інтерпретація не є тільки і виключно логічною процедурою. Кожний її випадок включає вибір і мотив, елемент «гри значень», що само по собі передбачає її варіанти.

Гносеологічний аспект правничого тексту виступає як проблема розуміння тексту права, як його сприйняття суб'єктом, що пізнає світ. Пізнання як практична діяльність суб'єкта визначається цілями і задачами, має свою спрямованість і завжди мотивовано. При розгляді процесу розуміння правничого тексту можливо окреслити два напрямки. Перший передбачає описання процесу розуміння через виділення типу правничого дискурсу у декількох жанрах правничої писемності. Перший тип дискурсу містить безперервні елементи у поєднанні з дескриптивними, другий – головним чином дескриптивні. Ці два типи правничого дискурсу можливо співвіднести з двома різновидами

правового мислення: один орієнтований на події і їх учасників, він ближче до повсякденного мислення, інший – науковообразний, при якому мислення оперує категоріями учасників, які перебувають у певному стані.

Розуміння права є соціальне розуміння тексту перш за все правової норми стосовно до конкретної ситуації, пов'язане, як правило, з її порушенням. Прикладом розуміння тексту норми права може бути будь-який судовий процес. Принцип змагальності, який полягає в основі судового процесу, зайвий раз підтверджує можливість різної інтерпретації правового сюжету. У суді тексту норми надається більш вузьке значення, ніж у нього вкладав законодавець, хоча, як ми зазначили вище, розширюється його смисл.

Процес розуміння правового тексту неминуче включає у себе елемент оцінки. У цьому випадку розуміння є універсальною оціночною категорією, що існує у мисленні як правника, так і людини яка не компетентна у галузі права, і які співвідносяться і виявляють взаємодію таких «модулів» як використання мовного значення, побудова і верифікація моделей інтерпретації, співвіднесення інтерпретації з прецедентом і значенням існуючої норми.

Якщо підвести деякі висновки, можливо з упевненістю стверджувати, що гносеологічний аспект правового тексту припускає розгляд його у декількох площинах: аналізу смислу та значення тексту; інтерпретаційної діяльності суб'єкта (текстова форма); співвіднесення правових понять зі зовнішнім контекстом; логічної структури правового тексту; співвіднесення правового тексту та правової реальності; сутності правових понять. При цьому даний процес припустимо на трьох рівнях сприйняття: рівні формування загальносвітоглядних позицій відносно природи і форм буття права, рівні логічної природи правових понять та рівні окремих методологічних програм тлумачення тексту.

Список використаної літератури:

1. Швачко С. О., Кобякова І. К. Поверхнева та глибинна структури юридичних текстів. *Право і лінгвістика: матер. міжнар. наук.-практ. конф.: У 2 ч. Сімферополь-Ялта. 2003. – Ч. 1. – С. 49–54.*
2. Портянников В. А. Структура текста как результат реализации коммуникативной и прагматической направленности процесса текстообразования. *Вопросы нормы и нормативности в реализации языковых средств. Межвузовский сборник научных трудов. Горький, 1988. С. 109.*
3. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. М., 1981. С. 124.

Ключові слова: текст, правовий текст, правовий дискурс, мова права, правнича герменевтика, інтерпретація, правова реальність.

Ключевые слова: текст, юридический текст, правовой дискурс, язык права, юридическая герменевтика, интерпретация, правовая реальность.

Key words: text, legal text, legal discourse, right language, legal hermeneutics, interpretation, legal reality.